

ÓHEFT EFTIRLIT ALNEYÐUG Í FØROYUM

Í **SMÁSAMFELØGUM** VERÐUR **OFTA** ROYNT AT SLEPPA **UNDAN** TÍ **SKRIFTLIGA** OG **FORMLIGA**, OG **MÁL** VERÐA AVGREIDD **UMVEGIS** PERSÓNLIK **SAMBOND**. JÚST AV HESI **ORSØK** ER SO **UMRÁÐANDI** AT HAVA ÓHEFTAR **EFTIRLITSSTOVNAR** SUM UMBOÐSMANNIN OG **DÓMSTÓLARNAR**, SEGÐI **RÓBERT SPANO**, PROFESSARI VIÐ **HÁSKÓLA ÍSLANDS**, Á RÁÐSTEVNU UM **UMBOÐSMANNIN** FRÍGGJADAGIN. **SJÚRÐUR RASMUSSEN**, LØGFRØÐINGUR, TÓK **UNDIR** VIÐ HESUM **SJÓNARMÍÐI** OG HELT, AT FØROYSKA **UMSITINGIN** VÆL KANN BRÚKA **UMBOÐSMANSSTOVNIN** SUM **INSPIRATIÓN** HELDUR ENN **FRUSTRATIÓN**

UMBOÐSMAÐUR

Uni Arge
ua@sosialurin.fo

»Stórir tørvur er á einum effektivum eftirliti við umsitingini í smáum samfeløgum, har fáir persónar hava stórt vald. Eg havi stundum sagt við fólk í umsitingini í Reykjavík, at stóddin hjá Íslandi hevur við sær, at fakligu krøvini til umsitingina eru størri enn í stórum samfeløgum. Orsøkin er, at tann skaði, sum ein lítill og fáment umsiting kann fremja í einum lítlum samfelag, kann vera munandi størri enn í stórum samfeløgum, har valdsbýtið er størri, og fleiri eru at taka sær av umsitingini.«

Við hesum orðum sló Róbert Spano, professari við Háskóla Íslands, rimmarfast á ráðstevnu hjá lögtingsins umboðsmanni í Norðurlandahúsinum, at umboðsmansstovnurin hevur avgerandi týdning fyri rættartrygdina í smásamfeløgum. Umboðsmaðurin hevði boðið trimum fyrilestrarhaldarum, Sjúrði Rasmussen, ráðgeva

á Løgmannsskrivstovuni, Johnhardi Klettheyggj, leiðandi lögfrøðingi í Almannamálaráðnum og Heilsu- málaráðnum, og Róberti Spano at siga sína hugsan um, hvønn týdning umboðsmaðurin hevur.

Allir triggir vóru sannfærdir um, at umboðsmaðurin hevur stóran týdning. Sjúrður Rasmussen helt, at umboðsmaðurin við sínum niðurstøðum kann venda frustratióin í umsitingini til inspiratióin, og Johnhard Klettheyggj nevndi, at umboðsmaðurin er eitt sera gott amboð at mana illgitingar í jørðina. Júst illgitingar um umsitingina vóru grundgevingin hjá Tjóðveldisflokkinum fyri at fáa á føtur ein umboðsmansstovn í 1992. Ta ferðina kom stovnurin ikki, men tá Jenis av Rana úr Miðflokkinum royndi aftur í 2000, varð ætlanin sett í verk.

Persónlig sambond

Ein spurningur, ið stundum er frammi, er, um føroyska umsitingin yvirhøvur er før fyri at umsita á reiðiligan hátt. Viðurskiftini í Føroyum eru smá, øll

kenna øll, og mangan verða mál avgreidd umvegis persónlig sambond. Alt hetta viðgjørði Róbert Spano í sínum fyrilestri. Hann nevndi, at í Íslandi hava fólk ofta hug at avgreiða mál persónliga, tí fólk kennast. Har á landi er eisini ofta trupult at taka illa umtøktar avgerðir, og politikkur ger tí mangan av, hvussu úrslitið verður, heldur enn galdandi reglur. Róbert Spano segði:

»Í smásamfeløgum verður ofta roynt at sleppa undan tí skriftliga og formliga, og ein politisk og sosial mentan tekur seg upp, har dentur verður lagdur á fleksibilitet, effektiva og skjóta avgreiðslu, ongar formalitetir og stuttskygdar loysnir. Galdandi reglur verða settar til viks, og tørvurin í lútuni verður settur fremst. Í tílikum umhvørvi krevjast sterkir og óheftir eftirlitsstovnar sum umboðsmaðurin og dómstólarnir fyri at halda røttu kósina og gera vart við meginreglurnar um virðing fyri galdandi lógum og reglum.«

Leikluturin hjá umboðsmanninum skal sostatt ikki undirmetast, segði

Róbert Spano, men at vera umboðsmaður er ikki bara lætt, vísti hann á. Í einum lítlum samfelag, har viðurskiftini eru persónlig og ofta óformlig, krevst, at persónurin, sum røkir umboðsmanssessin, hevur dirvi og karakter. Umráðandi er, at hesin persónurin ikki letur seg ávirka av dagsins kegli og teimum kenslum, ið allatíðina taka seg upp í samfelagnum, tí tá er vandi fyri, at umboðsmaðurin missir úr eygsjón meginreglurnar um fólkarræði, rættarsamfelag og rættvísa málsviðgerð.

Ivaðist í stovninum

Sjúrður Rasmussen, sum onkuntíð hevði fingið átal frá umboðsmanninum á Løgmannsskrivstovuni, t.d. í einum innlitsmáli, hevði tikið atfinningarnar til eftirtektar og broytt atferð í tílikum málum, nevndi hann. Hann var vorðin inspireraður heldur enn frustreraður av umboðsmanninum. Upprunaliga var hann kortini ikki so sannfærður um, at nakar yvirhøvur kundi vera umboðsmaður í Føroyum,